

BELLE TEN

Cilt: XXXV

EKİM 1971

Sayı: 140

TÜRK TARİH KURUMU 40 YAŞINDA *

Prof. Dr. ÂFETİNAN

Türk Tarih Kurumu, resmen Cemiyet oluşunun 40. yılını idrak etmiş bulunuyor. Bu kuruluşta ödev aldığım için o günlere ait anılarımı sizlere anlatmak için söz almış bulunuyorum. Ancak, bu kırk yıla, geriye doğru bir yıl daha eklemek gerekecek. Çünkü Atatürk'ün kurucusu olduğu ve çalışma plânlarını çizdiği Kurumumuzun doğuşu, kendisinin direktifiyle, Türk Ocaklarının VI. Kurultayında (1930) "Türk Tarih Heyeti" adıyla başlar. Bu bakımdan ilk önce Atatürk'ün tarihle ilgisine temas edeceğim.

Atatürk tarih ve özellikle Türk tarihine çok önem vermiştir.

Bunu belirtmek için kendisinin askerî ve siyasî hayatında tarih bilgisinden ne suretle istifade ettiğini de tespit etmek gerekir.

Kendi ifadesine göre okul sınıflarındaki derslerinden itibaren tarih çalışmasını sevmiş ve hayatının her devresinde çeşitli kitaplar okuyarak Türk tarihinin meseleleriyle uğraşmıştır. Özellikle siyasî hayatının çeşitli safhalarında tarih bilgisinden en geniş anlamıyla faydalanmıştır. T.B.M. Meclisinde, halk toplantılarında tarihî konular en heyecanlı hitabelerini teşkil etmiştir. İnkılâp konularında tarihten örnekler getirerek eskimiş müesseselerin yerine yeni kuruluşların lüzumunu inandırıcı yönleriyle açıklamıştır. Bu türlü belgelerin incelenmesi gösterir ki, bir devlet adamı tarih bilgisinden ne yolda istifade edebilmiştir.

* Türk Tarih Kurumu'nun 40. yıl töreninde verilen konferans.

Atatürk 1928/29 yıllarında İstanbul Üniversitesinde okutulan tarih notlarını okuyor ve üzerlerinde işaretler yaptığını görüyordum. Aynı zamanda Wels'in Cihan Tarihi'ni dilimize çevirtmiş ve kitap halinde basılmıştı. Ben o tarihlerde İstanbul Fransız lisesinde öğrenci idim. Bir coğrafya kitabında Türklerin (secondaire) yani ikinci derecede addedilen bir ırka mensup olduğu yazılı idi. Atatürk'e bu kitabı gösterdim. O sırada Prof. E. Pittard'ın Irklar ve Tarih (les races et l'Histoire, Paris, 1924) adlı kitabını almıştım. Ondaki bilgiler bu coğrafya kitabına uymuyordu.

Bir de Türklerin medeniyet alanındaki eserlerine Fransız tarih kitaplarında hiç yer verilmemesi, hattâ bazen barbar deyimini de kullanarak bir istilâcı kavim olarak gösterilmesi dikkatimi çekiyor ve buna üzülyordum.

Atatürk bu iki endişeli sorum karşısında "Hayır böyle olamaz. Bunların üzerinde meşgul olalım" demekle kalmamış derhal yeni kitaplar getirterek bizzat çalışmaya ve etrafındakileri çalıştırmaya başlamıştı.

Konu : Türklerin Cihan tarihinde en eski çağlardanberi hakikî yeri nedir? ve medeniyette hizmetleri neler olmuştur?

Bu konularda çalışırken öğretmenlik görevime de Ankara Musiki Muallim Mektebinde tarih ve yurtbilgisi derslerini vermekle başlamıştım. 23 Nisan 1930'da Türkocaklarının VI. Kurultay'ına Aksaray delegesi olarak katıldığım vakit, isimlerini işitip, eserlerini okuduğum şahıslarla karşılaşmıştım. Bir çoğu yaşlı ve memleketimizde ilim, edebiyat ve diğer alanlarda tanınmış kimselerdi. Ben bu kurultay'a katılıp konuşmaları dinlerken Türk ocaklarının o zamana kadar olan çalışmaları hakkında, itiraf edeyim ki, bilgi sahibi değildim. Çünkü Türk ocaklarının yeni bir üyesi idim.

Kurultay'da, Türk ocakları başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver ile Dr. Reşit Galip arasında tenkit ve tartışmalar oluyor. Birinin güzel hitabetini, diğerinin sükûnetle açıklamalarını dinliyorduk. Bir gün toplantıdan çıkınca Orman çiftliğindeki Marmara köşküne gittim. Atatürkde orada idi. Elimde Türk ocakları yasası ve bazı kitaplar vardı. Atatürk Kurultay'da ne konuşulduğunu sordu. Sen bir faaliyet gösterecek misin? Dedi. Cevabım şu olmuştu: Türk ocaklarında kadın üyelerin çoğalması ve kadın haklarımız için bu toplulukta da taraftar

kazanmak. Çünkü 3 Nisan'da aynı salonda ilk konferansımı Kadın Hakları üzerinde vermiştim.

Atatürk, bu fikrime müsbet veya menfi bir cevap vermeden önce, benden Türk ocaklarının yasasını istedi. İkinci ve üçüncü maddelerini bana göstererek bunlardan ne anladığımı ve Türk ocağında bunların gerçekleşmesi için ne yapmak icabettiğini sordu. Fikir, isteğimden başka bir yöne geçmişti. Okutmakta olduğum tarih dersleri imdadıma yetişti. Tarih, bütün millî varlığın asıl kaynağı değil miydi? Bu millî meselede kadın hakları konusunu, millî birlik çerçevesi içinde düşünmek gerekli idi.

Yasanın esaslar kısmındaki iki maddeyi not ettim.

Madde: 2 — Türk ocağının maksdı, millî şuurun kuvvetlenmesi, medenî ve sıhhi tekâmül ve millî iktisadın inkişafıdır.

Madde: 3 — Cumhuriyet, milliyet, muasır medeniyet ve halkçılık mefkûrelerini takip eden Türk ocağı, bu mefkûreleri tahakkuk ettirmekte olan Cumhuriyet Halk Fırkasıyla Devlet siyasetinde beraberdir. Türk ocağı, bu mefkûreleri neşir ve telkin için ilim, hars ve içtimaiyat sahasında mücadele ve mücadele eder.”

Atatürk: “Bunları tahlil edecek ve tatbikatını Kurultaydan isteyeceksin” dedi. İtiraf edeyim ki bu gibi işlerde henüz tecrübesizdim. Nasıl konuşmak icabettiğini dahi kestiremiyordum. Kurultayda benden o kadar yaşlı ve tecrübeli kimseler vardı ki, Atatürk'ün emrini dinlerken, o çevreyi gözümün önüne getirdim.

Fiilen tedris hayatına başladığımın ilk senesi idi. Tarih derslerinde belirli basılmış bir kitaptan okutmuyordum. Her ders için yeni yeni kitaplar okuyarak çıkan notları Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) matbaasında bastırıyor ve derse o basılmış notları götürüyordum.

Atatürk, bu notların bana bu mesele için esas olabileceğini izah etmeğe başladı. Zamanın azlığını ve Kurultayın bitmek üzere olduğunu hatırlatarak, “Hiçbir şey söylememeyi tercih ederim” demem üzerine Atatürk'ün kesin emriyle karşılaştım. “Bu mesele üzerinde çalışacak ve Türk tarihinden bahsedeceksin” dedi.

Vazife verilmişti, başarmak icabediyordu.

Türk'ün medenî vasfı üzerinde, esasen çok hassasiyetle dururdum. Vereceğim nutkun esaslarını kaleme aldıktan sonra Kurultayda bulunanlardan bazı kimseleri o akşam Atatürk Çankaya köşküne davet

etti. Eski köşkün yemek salonu Kurultayın bir komisyonu haline gelmişti. Nutkumu okudum, dinleyenler fikirlerini bildirdiler, herkes uygun buldu. Benden sonra aynı konuda söz söyleyecek olan Prof. S. Maksudî ve Dr. Reşit Galip Beyler vazife aldılar. Teklif edilecek önerge de hazırlanmıştı.

28 Nisan 1930'da Atatürk'ün de hazır bulunduğu Kurultayın dördüncü ve son toplantısında söz aldım ve nutku okudum. Kürsüden inerken de kırk imzalı önergeyi verdim.

Ben konuşmamda iki esas üzerinde durmuştum:

1 — Türk ocakları yasanının ikinci ve üçüncü maddelerinin açıklanması.

2 — Yeni yayınlara göre medeniyetin menşinde Türklerin yeri nedir ve ne olmalıdır?

Yasanın ikinci ve üçüncü maddelerini şöyle izah ediyordum :

“Türk ocağının amacı, millî şuurun kuvvetlenmesi”, bundan anladığım şudur: Türk'ün, Türklüğün ne olduğunu anlamak ve bu anlayışı kuvvetlendirmeğe çalışmaktır. Bence bu gayenin aydınlatılması için Türk'ün menşini, medeniyetini, tanıtan tarihtir. Bunu bilmiş ve cihana bildiriştir. Dünden gafil olan bir insan bugününü bilemez ve yarına intikal eyleyemez. Aslımı bilmeyen bir mevcudiyet, içinde yaşadığı cihana yeniden kendini tanıtacak hayat eserleri gösterinceye kadar meçhul varlık halinde kalmaya mahkûmdur. Tarih öğretmenliği yaptığım için hissediyorum ki, Türk milletinin tarihi hakkındaki bilgi nokсандır. Bize, hepimize geçmişin mekteplerinde bu hususta öğretilmiş şeyler hem nokсандır, hem de yanlışdır. Yazık ki, bu yanlış yol, bugüne kadar önümüzdeki nesli yetiştiren bilgi ocaklarında da takip olunmuştur. Geçmişten miras kalan bu sisli yolu aydınlatmak Türk milletini, Türk çocuklarını yeni bir tarih yolundan yürüterek, geleceğin parlak ufuklarına erdirmek önemlidir. İlim ve San'at heyetinin raporunda bu amaçla üçüncü ve altıncı maddelerindeki düşünüş teşekküre şayandır. Ancak, yüksek kurultayın buna daha çok önem vermesi uygun olur.

Üçüncü maddede, Türk ocağının “Cumhuriyet, milliyet, muasır medeniyet ve halkçılık mefkûrelerini” takip ettiği yazılıdır. Aynı maddede “Türk ocağı bu mefkûreleri neşir ve telkin için ilim, hars ve içtimaiyat sahasında mücadele ve mücahede eder”, sözleri de vardır.

Bu toplantıda Prof. Sadri Maksudî ve Dr. Reşit Galip Beyler de aynı konuda konuşmuşlardır¹.

Kurultaya verilen önerge şu idi:

“Türk tarih ve medeniyetini ilmî bir surette tetkik etmek için, hususî ve daimî bir heyetin teşkiline karar verilmesini ve bu heyetin âzasını seçmek salâhiyetinin Merkez Heyetine bırakılmasını teklif ederiz.”

Aynı günkü toplantıda Yasa encümeninden gelen bir raporla yasaya 84. madde olarak eklenen metin de şudur:

“Merkez heyeti, Türk Tarih ve medeniyetini ilmî bir surette tetkik ve tetebbü eylemek vazifesiyle mükellef olmak üzere bir “Türk Tarih Heyeti” teşkil eder².

Bu Türk Tarih Heyetinin 4 Haziran 1930 tarihindeki ilk toplantısında üye olarak bulunduğum vakit, ayrı bir heyecan duymuştum.

Bu heyete ilk başkan Tefvik Bıyıklıoğlu, İkinci başkanlıklara da Yusuf Akçura ve Samih Rifat, genel sekreterliğe de Dr. Reşit Galip Beyler seçilmişlerdir.

Bu Heyet 4 Haziran 1930’dan 29 Mart 1931’e kadar sekiz resmî toplantı yapmıştır. Bu zaman içinde tarihî konular Atatürk’ün toplantılarında konuşulmuş ve çalışmalar ilerlemiştir.

12 Mart 1931 toplantısında Türk ocaklarının C. H. Partisine katılması sonucunda Türk ocakları, Türk Tarih Heyeti ayrı bir Cemiyet olma kararını almıştır.

Türk Tarih Kurumu’nun tarihçesi tesbit edilirken, görülen cihet şudur: Türk ocaklarının Türk Tarih Heyeti çalışmaları aralıksız devam etmiş ve resmen Kurum haline geldikten sonra bu heyet, aynı üyelerle çalışma plânına göre devam etmiştir.

1931 yılında, Türk ocaklarının kapatılma kararını veren VII. Kurultay’dan sonra Atatürk’ün direktifi üzerine, 12 Nisan 1931’de “Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti” adı ile müstakil bir Kurum halinde,

¹ Türk ocakları neşriyatı: Türk Tarihi hakkında mütalâalar. 1930.

² Bu heyet’in ilk üyeleri şunlardır:

Âfet (İnan), Tefvik (Bıyıklıoğlu), Vasıf (Çınar) Yusuf Akçura, Samih Rifat, Halil Ethem (Eldem), Yusuf Ziya (Özer), Sadri Maksudî (Arsal), Dr. Reşit Galip, Reşit Saffet (Atabinen), İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Ragıp Hulûsi (Özden), Mükrimin Halil (Yınanç), Zakir Kadiri, Hâmit Zübeyir (Koşay), Mesaroş.

resmen teşekkül etmiştir. Kurumun ilk sekreterliğine Uluğ İğdemir tayin edilmiştir.

Yönetmeliğinin 4. maddesi şöyledir: “Türk Tarihi Tetkik cemiyeti maksadına ermek için aşağıdaki vasıtaları kullanır.”

- a) Toplanıp ilmî müzakerelerde bulunmak.
- b) Türk tarihinin menbalarını araştırıp bastırmak.
- c) Türk tarihini aydınlatmaya yarayacak vesika ve malzemeyi elde etmek için icabeden yerlere taharri ve keşif heyetleri göndermek².
- d) Türk Tarih Tetkik Cemiyeti mesaisinin semeresini her türlü yollarla neşre çalışmak”.

Atatürk, “medeniyet” kelimesinin mâna ve şumulünü şöyle tarif etmişti:

“Bir insan cemiyetinin a) Devlet hayatında, b) Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda; c) İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete, kara, deniz ve hava münakalâtçılığında yapabildiği şeylerin muhassalasıdır.

Bir milletin medeniyeti denildiği zaman hars namı altında saydığımız üç nevi faaliyet muhassalasından hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin harsı, yani medeniyet derecesi bir olmaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi, bu fark üçünün muhassalası üzerinde de görünür. Mühim olan muhassalalar üzerindeki farktır. Yüksek bir hars, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlere de tesirini gösterir, büyük kıt’alara şâmil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve şamil harsa medeniyet diyorlar”.

İşte bu fikre göre “Türk Tarih Kurumu” çalışma programının ilk plânlarında “Türklerin medeniyete hizmetleri” diye geniş bir çalışma programı tesbit etmiş, üyeler ve üye olmayanlar arasında bir iş bölümü yapılmıştı. Burada medeniyet için akla gelebilen her konu işlenecekti. Müsveddeler halinde, okuyanın not etmesi ve fikrini yazması için yarı yerleri boş bırakılmış olan broşürler, sadece ilgililere dağıtılmak üzere az sayıda basılmış idi.

² Bu fıkrayı teklif ettiğim zaman, İstanbul Müzeleri Genel müdürü Halil Ethem (Eldem) Bey bu işlerin yapılabilmesi için, mütehassıslar heyetinin lüzumunu belirtmiş ve bunun çok güç olduğunu söyleyerek itiraz etmişlerdi. Yönetmeliğimiz geleceğe ait olduğu için, ısrarım üzerine kabul edilmiştir.

Bu tarihten sonra dış memleketlere öğrenciler gönderimmiştir.

Bunlardan bir kaç örnek vereyim:

Meselâ VIII. bölümün II. serisinden 24 numaralı yazı, Türklerde sanayi, 8. numara Boyacılık tarihinde Türkler, 40 Türklerde haritacılık ve coğrafya, 27 Türklerin terbiyeye hizmetleri, 15 Riyaziye tarihi, 26 Müslüman Türk Filozofları ve 41 Anadolu'da Türk dil ve edebiyatının tekâmülüne bir bakış, 7 Türklerde resim, tezhip ve minyatür tarihi, Bunlardan başka daha pek çok konular işlenmeğe başlanmıştı.

Atatürk bizzat bunları okuyor ve fikrini bizlere telkin ediyordu.

Türk Tarih Kurumu merkezinde ise, toplantılar ve müzakereler, hep bu konular üzerinde yapılıyordu. Herkes muntazaman bu toplantılarda bulunup çetin ve teferruatlı tartışmalara katılıyordu. Öyle ki saatler geçiyor, heyecan genişliyor, konuşmalardan ve çarpışan fikirlerden yepyeni bilgiler ortaya çıkıyordu. Bazan yemek saatleri ihmal edildiğinden hemen aldırılan ekmek ve peynir tepsiler içinden masa başında oturanlara dağıtılıyor ve müzakereler hararetini kaybetmeden geç vakitlere kadar devam ettiği oluyordu. Bu masa başında şimdi rahmete kavuşan benim iki komşum vardı. Bir tarafımda Yusuf Akçura, diğesinde Samih Rifat. Samih Rifat'ın kâğıtlara ve sigara paketi üzerine bana izah etmek için yazdığı yazıları hâlâ birer ders gibi hatırlarım. Rahmete kavuşanlardan Dr. Reşit Galip, Ağaoğlu Ahmed, Halil Ethem'in sözlerini masanın diğeri bir ucundan dinlemek için kulak kesilirdim.

Bu toplantılar pek sık ve hararetle olurdu. Atatürk de zaman zaman Türk Tarih Kurumu merkezine gelir ve bu tartışmaları takip ederdi. Yaz aylarında Dolmabahçe Sarayında hususî dairesinde çalışan Türk Tarih Kurumunda bazan sayısı 70'i bulan kalabalık bir heyet ile, tarihî konular münakaşa ve müzakere edilirdi.

Türk Tarih Kurumunun ilk kuruluş yıllarında hatıra gelen sorulara cevaplar verilmeğe başlanmıştı. Tarih tetkikleri şüphe yok ki Türkiye'de bu Kurum ile başlamamıştı. Ondan önce de bu nevi teşekküller olmuş ve şahsî çalışmalarla çıkarılan kitaplar bulunmuştur. Fakat Türk Tarih Kurumunun şansı, Atatürk gibi bir devlet adamının bu teşekkülü kurmasının manevî değeri büyük olmuştur.

O, kurtardığı ve yeni bir Türkiye Cumhuriyeti devleti kurduğu vakit, milletinin tarih temelini sağlamlaştırmak gayesini de gütmüştür. Anadolu, Mondros mütarekesi ve Sevr muahedesinde par-

çalanmak istenirken, Türk milletinin tarih ve medeniyeti de inkâr edilmişti.

İşte Atatürk bu acıyı en derinden hissettiği için, sulh ve sükûn devrine kavuşan Türk milletini, Türk topraklarındaki medeniyete haklı olarak sahip olduğunu, tarih ilminin yeni metodlarıyla ortaya koymak istemiştir. Çünkü, Anadolu'ya türlü devirlerde göçler ve istilâlar, tarihî devirlerde olduğu gibi daha eski çağlarda da olmuştu. O halde bu göçler zincirinin halkalarını tamamlamak ve Türk kavmiyle ilgisini bulmak lâzımdı. Çünkü bugün Türkiye'de yaşayan halk, bütün bu eski medeniyetlerin varisleri idiler. Bilhassa Anadolu'daki tarihî temelimizi derinliklerde aramak icap ediyordu. İşte bütün bunların mantıkî ve ilmi cevaplarını bulacak, bir ilim heyetinin ve fakültesinin de olması gerekiyordu. Tarihimizi sadece yabancılardan öğrenmeyecek, aynı zamanda, kendi uzmanlarımızın tetkikler yapması lâzım gelecekti.

2 Temmuz 1932 de ilk kongresini Ankara Halkevinde yapan "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" üyeleri, bir sene müddetle, hemen daimî olarak Atatürk'ün yakın ilgisi ve bazan da O'nunla beraber Ankara, İstanbul ve Yalova'da çalışmışlardır. "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı kitabı ile orta ve liseler için basılan tarih kitapları bu çalışmalar neticesinde hazırlanmıştır.

1935 yılında "Türk Tarih Kurumu" adını alan cemiyet, bilhassa Türk medeniyet tarihini araştırmak ve yayınlamak ödevi ile yükümlü olmuştur.

Türk Tarih Kurumu çalışmalarında, Atatürk'ün isteği, yurdumuzun eski medeniyetlerini meydana çıkarmak, bu suretle bugünkü Türkiye halkının ve umumiyetle Türk kavminin, tarih boyunca birbirleriyle ilgisini tesis ederek, umumî Türk tarih medeniyetini, yeni ilmi araştırmalara göre insicamlı bir şekilde yazabilmektir. Bütün konuşmalarında Atatürk'ün tekrarladığı bu esasların yapılabilmesi için, gençlerin bu sahada yetişmesini sağlamak maksadiyle, Avrupa ve Amerika'ya, devlet tarafından öğrenci gönderilmesi "Türk Tarih Kurumu"nun kuruluşu ve gayesi ile bilhassa ilgilidir. Çünkü, o sıralarda Atatürk'ün bu mevzularda değer vermesi sayesinde, kültür işleri yanında, tarih çalışmaları da ön plânda ele alınmış ve Türk Tarih Kurumu bilhassa mütchassis yetiştirme isteğini böylece yerine getirmiştir.

Türk Tarih Kurumu, kuruluşunun 25. yılında ise V. kongresi toplanmıştır. Tarih Kurumu seneleriyle hesaplanan yaşta bulunan gençler bu kongrenin dinleyicileri arasına katıldılar. Türk Tarih Kurumunun fikir hareketi neticesinde çeşitli sahalarda yetişmiş müte-hassıslar ise bu kongremizin çalışmalarında vazife almışlardır. Herkes kendi sahasında bir yenilik getirmek için uğraşmıştır. Bunun millî bir kültür işi olduğuna inanan Türk aydınları ecnebi arkadaşlarıyla boy ölçüşecek durumdadırlar. İdealler evvelâ fikir halinde atıldığı vakit onların tahakkukunu görmek ekseriya biz fânilere pek nasip olmaz. Tarih Kurumu için o zaman, Türk elemanlarla tahakkuku imkânsız görünen bazı fikirleri, meselâ arkeolojik kazılar yapılabileceğini teklif ettiğim zaman, başkanımız merhum Prof. Yusuf Akçura, sakalını tutarak bana bakmış, üyelerin de bu işe itirazlarına rağmen “Böyle bir fikri koyalım, biz belki göremeyiz amma, sizler görürsünüz” demişti.

Bizlerin de, milletimizin medeniyeti için bütün ideallerimizin tahakkukunu görmek mümkün olmayacaktır. Fakat Türk Tarih Kurumunda yıllarca önce atılan fikirlerin tahakkukunu bugün görmek ve inkişâfına şahit olmakla, bütün bu işte çalışanları, rahmete kavuşmuş olanlarla, çalışmağa gayret sarfedenleri saygı ile anarım.

Atatürk'ün son hastalık günlerinde dahi T. T. Kurumu Dolmabahçe Sarayındaki dairesinde çalışmakta idi ve bir sene evvel Muayede salonunda yapılmış, sergi kendi isteğine uyularak bozulmamıştı.

Türk Tarih Kurumu için 1930 tarihini kuruluş hazırlıkları olarak kabul edersek, resmen Cemiyet oluşunun 40. yılını idrak etmiş oluyoruz. O günden bugüne devam eden verimli çalışmaları ile millî kültürümüze edilen hizmetler şükranla değer. Aynı zamanda uluslararası bilim dünyasında tanınmış olması, Kurumumuzun daha esaslı vazifelerinin bulunduğunu da bize hatırlatmaktadır.

İnsanların idealleri her zaman gerçekleşmesi mümkün olmadığından ideal daima bir ümid kaynağıdır. Türk Tarih Kurumundan yurt ve Türk tarihimizin medeniyet elemanlarının incelemek ve tanıtmak için kırk yıl önce çok isteklerimiz oldu. Bu yurda sahip oluşumuzun ve bütün medeniyetlerine varis olan milletimiz, tarih alanında şimdiki kadar başardığından daha ilerisini daima isteyecektir. Gelecek kırk yılın başarıları için en iyi dileklerimle.

Atatürk 1934 den 1938'e kadar Büyük Millet Meclisindeki açış nutuklarında, T. Tarih Kurumundan bahsetmekle, bu cemiyete karşı hükümetçe önem verilmesini istemiş ve aynı zamanda da kamu oyunun ilgisini bu kuruluşun çalışmaları üzerine çekmiştir.

Atatürk'ün 1934 ten itibaren B. M. Meclisi nutuklarında, her yıl yer verdiği bu cümleleri okumamız bu hatırayı canlandırmak için iyi bir vesiledir.

CUMHURBAŞKANI KEMAL ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE BÜYÜK
MİLLET MECLİSİNİ AÇIŞ NUTUKLARINDA TÜRK TARİH
VE DİL KURUMLARINA AİT SÖZLERİ

(1934 — 1938)

1 Kasım 1934

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz, bu işlerin başında da Türk tarihini, doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışmakta olduğumuzu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere erişeceğine şimdiden inanabiliriz.

1 Kasım 1935

Kültür kınavımızı, yeni ve modern esaslara göre teşkilâtlandırmaya durmadan devam ediyoruz. Türk Tarih ve Dil çalışmaları büyük inanla beklenen ışıklı verimlerini şimdiden göstermektedir.

1 Kasım 1936

Başlarında kıymetli Maarif Vekilimiz bulunan, Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu'nun, her gün yeni hakikat ufukları açan, ciddî ve devamlı mesaisini takdirle yad etmek isterim. Bu iki ulusal Kurumun tarihimizin ve dilimizin, karanlıklar içinde unutulmuş derinliklerini dünya kültüründeki analıklarını, reddolunmaz ilmî belgelerle ortaya koydukça, yalnız Türk milleti için değil ve fakat bütün ilim âlemi için dikkat ve intibahı çeken kutsal bir vazife yapmakta olduklarını emniyetle söyleyebilirim. T. Tarih Kurumu'nun Alacahöyük'te yaptığı kazıları neticesinde meydana çıkardığı, beşbin beşyüz senelik maddî Türk Tarih belgeleri, cihan kültür tarihini yeni baştan

tekkik ve tamik ettirecek mahiyettedir. Birçok Avrupalı âlimlerin iştirakiyle toplanan, son Dil Kurultayının ışıklı neticelerini bizzat görmüş olmakla çok mutluyum. Bu ulusal Kurumların az zaman içinde, ulusal Akademiler halini almasını temenni ederim. Bunun için çalışkan tarih ve dil âlimlerimizin dünya ilim âlemince tanınacak orijinal eserlerini görmekle bahtiyar olmamızı dilerim*

1 Kasım 1937

Türk Tarih ve Dil Kurumlarının, Türk Millî varlığını aydınlatan çok kıymetli ve önemli birer ilim Kurumu mahiyetini aldığını görmek hepimizi sevindirici bir hâdisedir. Tarih Kurumu; yaptığı kongre, kurduğu sergi, yurt içindeki hafirler, ortaya çıkardığı eserlerle, şimdiden bütün ilim dünyasına kültürel vazifesini ifaya başlamış bulunuyor.

1 Kasım 1938

Türk Tarih ve Dil Kurumlarının çalışmaları, takdire lâyık kıymet ve mahiyet arz etmektedir. Tarih tezimizi reddedilmez delil ve vesikalarla ilim dünyasına tanıtan Tarih Kurumu, memleketin muhtelif yerlerinde yeniden kazılar yaptırmış ve beynelmilel toplantılara muvaffakiyetle iştirak ederek, yaptığı tebliğlerle ecnebi uzmanların alâka ve takdirlerini kazanmıştır.

Dil Kurumu en güzel ve feyizli bir iş olarak türlü ilimlere ait türkçe terimleri tesbit etmiş ve bu suretle dilimiz yabancı dillerin tesirinden kurtulma yolunda esash adımı atmıştır.

